

نحوه حسابداری شرکت های تعاونی چگونه است؟

ایجاد شرکت تعاونی یکی از کارهای خیرخواهانه‌ای است که خیرین برای ایجاد رفاه عمومی و همچنین کمک به افراد جویای کار، اقدام به انجام آن می‌نمایند. در واقع هدف شرکت‌های تعاونی سودآوری نیست بلکه رفع نیازهای افراد جامعه است. به این ترتیب علاوه بر کسب اجر معنوی، از مزایای مشارکت با افرادی که با آنها منافع مشترکی دارند، نیز بهره‌مند می‌شوند.

حسابداری شرکت های تعاونی

شرکت تعاونی، در واقع مشارکت افراد فعال در فعالیت‌های اقتصادی مشابه با یکدیگر برای به دست آوردن منافع مشترک است. قبل از صحبت از حسابداری شرکت های تعاونی، بد نیست مرور مختصری بر نحوه تامین سرمایه شرکت تعاونی داشته باشیم. بر اساس ماده ۱۷ قانون شرکت‌های تعاونی (قانون اصلاح شده سال ۱۳۹۳)، یک شرکت تعاونی با تامین حداقل ۵۱٪ سرمایه شرکت توسط اعضا تشکیل می‌شود. در شرکت تعاونی ممکن است اعضا سرمایه یکسان نداشته باشند؛ اما هر نفر بدون توجه به سرمایه خود یک حق رای دارد. در واقع شرکت تعاونی متکی به اعضا آن است نه سرمایه تشکیل دهنده شرکت. برخلاف شرکت های تضامنی که مسئولیت اعضا محدود به سرمایه هر یک از آنهاست.

مراحل حسابداری در شرکت تعاونی

نحوه ثبت حسابداری شرکت های تعاونی نیز، همانند سایر شرکت‌ها است. با این تفاوت که هدف این شرکت سودآوری نیست، بنابراین نحوه تخصیص سود در آن اندکی با سایر شرکت‌ها متفاوت است. حسابداری شرکت‌های تعاونی شامل سه بخش است:

- ۱- فعالیت‌های ثبت سرمایه اول شرکت
- ۲- فعالیت‌های مالی طی دوره
- ۳- فعالیت‌های مالی پایان دوره

مهمترین بخش در

حسابداری شرکت‌های تعاونی نحوه تخصیص سود است

قوانین تخصیص سود در شرکت تعاونی

بر اساس ماده ۲۵ قانون بخش تعاونی (اصلاح شده سال ۱۳۹۳)، نحوه تقسیم سود سالیانه شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی به شرح زیر است:

اندوخته قانونی

حداقل ۵ درصد سود یا بیشتر طبق تصویب مجمع عمومی عادی شرکت باید در حساب ذخیره قانونی ثبت شود.

نکات

۱- واریز به حساب ذخیره قانونی تا زمانی که مبلغ کل ذخیره قانونی به اندازه یک چهارم معدل سرمایه سه سال اخیر شرکت برسد، لازم الاجرا است.

۲- تعاونی‌ها می‌توانند جهت افزایش سرمایه شرکت، تا حداکثر یک دوم میزان ذخیره قانونی خود را به کار بگیرند.

اندوخته احتیاطی

بر اساس صلاحدید هیئت مدیره و با تصویب مجمع عمومی عادی شرکت، می‌توان حداکثر ۵ درصد از کل سود خالص شرکت را به عنوان ذخیره احتیاطی در نظر گرفت. تصمیم‌گیری در مورد نحوه مصرف اندوخته احتیاطی بر عهده مجمع عمومی عادی شرکت است.

حق تعاون و آموزش

۴ درصد حق تعاون و آموزش در قانون سال ۱۳۹۳ حذف شده است.

پاداش اعضا و کارکنان

با پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی عادی، شرکت تعاونی می‌تواند درصدی از سود را به عنوان پاداش بین اعضای شرکت، کارکنان، مدیران و بازرسان تقسیم نماید.

سود اعضای هیئت مدیره

پس از کسر موارد فوق، باقیمانده سود خالص شرکت به نسبت مذکور در اساسنامه و شرایط ضمن عقد پذیرفته شده تقسیم می‌شود.

ثبیت حسابداری شرکت تعاونی چگونه است؟

ثبیت حسابداری شرکت‌های تعاونی را با ثبیت حسابداری سرمایه اولیه شرکت آغاز می‌کنیم. بر اساس قانون، ثبیت شرکت تعاونی با واریز حداقل یک سوم سرمایه شرکت به صورت نقدی یا جنسی انجام می‌شود. لازم به ذکر است دو سوم باقیمانده سرمایه شرکت، در تعهد اعضای شرکت است.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	بانک
	***	تعهد اعضای شرکت
***		سرمایه اولیه

ثبیت حسابداری سرمایه اولیه شرکت تعاونی به صورت نقدی و تعهدی

هر سهامدار جهت خرید سهام و عضویت به عنوان شریک موظف است بخشی از سهام شرکت را خریداری نماید. بدیهی این ثبیت برای تمام کسانی که تقاضای ورود به شرکت تعاونی را دارند تکرار می‌شود.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	بانک

سرمایه		***
--------	--	-----

ثبت حسابداری خرید سهام توسط سهامداران

در صورتی که سهامدار خرید سهام خود را با ارائه دارایی خاصی تامین نماید، ثبت زیر انجام می‌شود:

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	حساب دارایی مربوطه
***		سرمایه

ثبت حسابداری خرید سهام به صورت آورده دارایی

هر گاه یکی از اعضای هیئت مدیره نسبت به پرداخت هزینه‌های تاسیس و ثبت شرکت اقدام نموده باشد، ثبت حسابداری زیر در دفاتر انجام می‌شود:

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	حساب هزینه‌های تاسیس
***		حساب پرداختی - آقای/خانم...

ثبت حسابداری هزینه‌های تاسیس توسط موسسین

نحوه ثبت حساب‌ها در دفاتر شرکت تعاونی

فعالیت‌هایی که طی دوره در شرکت‌های تعاونی انجام می‌شود، بنا به نوع فعالیت شرکت تعاونی (تولیدی، خدماتی یا توزیعی) همانند سایر شرکتها در دفاتر ثبت می‌شود. همچنین فعالیت‌های پایان دوره شرکت‌های تعاونی نیز عمدتاً مربوط به بستن حسابها، اصلاح حساب‌ها و یا گزارش‌گیری است؛ اما مهمترین بخش آن اختصاص و تقسیم سود بین اعضا است.

گاهی به دلیل طولانی شدن ثبت و تشکیل شرکت، عملیات ثبت حسابداری شرکت در دفاتر پلمپ شده انجام نمی‌شود؛ در واقع نگهداری حساب‌ها پیش از دریافت دفاتر پلمپ شده، در دفاتر غیر رسمی انجام می‌شود؛ اما پس از اتمام فرآیند ثبت شرکت و تهیه دفاتر پلمپ شده، کلیه حساب‌ها به دفاتر قانونی منتقل می‌شوند.

نکته

استفاده از دفاتر غیر رسمی در شرکت‌های تعاونی مرسوم نیست و در اکثر موارد باید تمام این عملیات به دفتر قانونی انتقال داده شود.

افزایش سرمایه در شرکت‌های تعاونی

شرکت‌های تعاونی اعضای نامحدودی دارند و همچنین سرمایه آنها متغیر است؛ از این رو این شرکت‌ها به دو روش می‌توانند سرمایه خود را افزایش دهند: شرکت‌های تعاونی اعضای نامحدودی دارند و همچنین سرمایه آنها متغیر است؛

افزایش سرمایه با استفاده از منابع پولی داخل یا خارج شرکت

هر شرکت تعاونی می‌تواند با استفاده از منابع زیر نسبت به افزایش سرمایه به منظور گسترش فعالیت اقدام نماید:

افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی

گاهی ممکن است مدیران شرکت تعاونی تصمیم بگیرند سرمایه شرکت را از محل اندوخته قانونی آن افزایش دهند. برای این کار آنان مجاز هستند حداکثر تا سقف یک سوم میزان اندوخته قانونی را به حساب سرمایه انتقال دهند. اما افزایش سرمایه از طریق انتقال وجه از سایر حساب‌های اندوخته، مانند اندوخته احتیاطی یا اندوخته عمومی محدودیتی وجود ندارد.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	اندوخته قانونی
***		سرمایه

ثبّت حسابداری افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	اندوخته احتیاطی / عمومی
***		سرمایه

ثبّت حسابداری افزایش سرمایه از محل اندوخته احتیاطی یا عمومی شرکت

افزایش سرمایه با دریافت تسهیلات دولتی یا عمومی

همانند کلیه شرکت‌ها، شرکت تعاونی نیز می‌تواند با دریافت تسهیلات (وام) از مراجع دولتی یا عمومی سرمایه خود را افزایش دهد.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	دریافت تسهیلات بلندمدت
***		سرمایه

ثبّت حسابداری افزایش سرمایه از محل تسهیلات

افزایش سرمایه با استفاده از افزایش سهام یا تغییر در ارزش آن

با تصویب مجمع عمومی عادی شرکت می‌تواند با روش‌های زیر نسبت به افزایش سرمایه اقدام نماید:

صدور سهام جدید

شرکت تعاونی می‌تواند با صدور سهام جدید و واگذاری آن به اعضای شرکت سرمایه خود را افزایش دهد؛ به این منظور، پس از طی کردن مراحل قانونی و دعوت مجمع عمومی عادی، سهام جدید برای داوطلبان صادر خواهد شد. صدور سهام جدید باعث افزایش سرمایه خواهد شد.

بستانکار	بدهکار	شرح

بانک	***	
سرمایه		***

ثبت حسابداری صدور و واگذاری سهام جدید به سهامداران

افزایش ارزش اسمی سهام

اعضای شرکت می‌توانند با آورده نقدی، منابع مالی شرکت را افزایش دهند؛ در این صورت ارزش اسمی سهام افزایش خواهد داشت. افزایش ارزش اسمی سهام با موافقت سهامداران صورت می‌گیرد.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	بانک
***		سرمایه

ثبت حسابداری افزایش سرمایه با افزایش ارزش اسمی سهام

صدور سهام جدید با کمک تجدید ارزیابی دارایی‌ها

با گذشت زمان و پیشرفت موقعیت اعتباری و مالی شرکت تعاونی، توجه سرمایه‌گذاران به آن جلب می‌شود و در اکثر مواقع تمایل دارند در این شرکت‌ها سرمایه‌گذاری کنند. زمانی که سرمایه‌گذار جدید بخواهد از طریق خرید سهام وارد شرکت شود مبلغی بالاتر از قیمت اولیه سهام پردازد؛ این تفاوت قیمت همان **سرفولی** است. اما از آنجا که شرکت‌های تعاونی حساب سرفولی ندارند، حساب تجدید ارزیابی دارایی‌ها برای آنها ایجاد و مابه‌التفاوت قیمت در آن ثبت می‌شود.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	بانک
***		حساب تجدید ارزیابی دارایی‌ها
***		حساب سرمایه

ثبت حسابداری افزایش سرمایه از طریق تجدید ارزیابی دارایی‌ها

ثبت حسابداری

شرکت های تعاونی

کاهش سرمایه در شرکت های تعاونی

گاهی شرکت‌های تعاونی به دلایل زیر مجبور به کاهش سرمایه شرکت می‌شوند:

کاهش سرمایه به دلیل خروج یا فوت اعضا

خروج اعضا در شرکت‌های تعاونی اختیاری است؛ هر زمان یکی از اعضا قصد خروج از شرکت را داشته باشد، ارزش سهام او به نرخ روز محاسبه و پرداخت می‌شود. همچنین در صورتی که خروج عضو به دلیل فوت او رخ داده باشد، ارزش روز سهام او، به وارثان او پرداخت می‌شود.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	حساب تجدید ارزیابی دارایی‌ها
	***	سرمایه
***		بانک

ثبت حسابداری کاهش سرمایه با خروج اعضا

در صورتی که عضوی که شرکت را ترک می‌کند هم به صورت نقدی و هم تعهدی در شرکت تعاونی مشارکت داشته باشد، ثبت حسابداری به صورت زیر انجام می‌شود:

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	حساب تجدید ارزیابی دارایی‌ها
	***	سرمایه

بانک		***
حساب تعهد اعضا		***

ثبت حسابداری کاهش سرمایه با خروج عضوی که سرمایه نقدی و تعهدی دارد

زیاد بودن سرمایه شرکت

گاهی پیش می‌آید که سرمایه شرکت با نوع فعالیت آن تناسب ندارد؛ از این رو رکت با تقسیم سرمایه اضافی بین اعضا، نسبت به کاهش سرمایه اقدام می‌کند.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	سرمایه
***		حساب تک تک اعضا

ثبت حسابداری کاهش سرمایه با تقسیم سرمایه اضافی

کاهش سرمایه به دلیل ضرر و زیان وارده

در صورتی که شرکت بیش از یک دوم از سرمایه خود را به دلیل ضرر و زیان از دست بدهد، هیئت مدیره می‌تواند برای کاهش سرمایه اقدام کند.

کاهش سرمایه اعضا

هر یک از اعضای شرکت تعاونی در صورت تمایل می‌تواند نسبت به کاهش تعداد سهام خود با ارائه درخواست کتبی اقدام کند؛ به این ترتیب شرکت باید بر اساس اساسنامه بهای سهام را پرداخت نماید. این مسئله موجب کاهش سرمایه شرکت می‌شود.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	سرمایه
***		حساب عضو خواهان کاهش

ثبت حسابداری کاهش سرمایه با کاهش سهام یکی از اعضا

کاهش مبلغ اسمی سهام

بعد از اینکه زیان‌ده بودن شرکت به تصویب مجمع عمومی عادی رسید، شرکت بدون کاهش تعداد سهام، ارزش اسمی هر سهم را کاهش می‌دهد؛ به این ترتیب، سرمایه شرکت به مبلغ اسمی سرمایه موجود کاهش پیدا می‌کند و زیان ناشی از آن به نسبت مساوی بین اعضا تقسیم می‌گردد.

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	سرمایه
***		بانک

ثبت حسابداری کاهش سرمایه با کاهش ارزش اسمی سهام

کاهش تعداد سهام شرکت

در این روش شرکت بدون کاهش مبلغ اسمی هر سهم، تعداد سهام را کاهش می‌دهد. به این ترتیب سرمایه شرکت نیز کاهش می‌یابد.

تفاوت حسابداری شرکت های تعاونی با سایر شرکت ها

در حسابداری شرکت های تعاونی نیز همانند سایر شرکت ها، رعایت اصول پذیرفته شده حسابداری لازم الاجراست؛ اما با توجه به هدف و شرایط تشکیل شرکت تعاونی در برخی موارد تفاوت هایی وجود دارد. به عنوان مثال موارد زیر را در نظر بگیرید:

♦ همان گونه که قبل تر نیز گفته شد، مهم ترین تفاوت حسابداری شرکت های تعاونی با سایر شرکت ها در نحوه تقسیم سود در پایان سال است؛ در پایان سال مالی علاوه بر پرداخت سود و سهم شرکا، عایدی شرکت نیز به نسبت خرید هر یک از شرکا به آنها پرداخت می‌شود.

♦ با توجه به متغیر و نامحدود بودن تعداد شرکا و همچنین سرمایه لازم جهت ثبت شرکت، افزایش یا کاهش سهام به سادگی و بدون نیاز به تصمیم مجمع عمومی انجام می‌شود.

نکته

روش حسابداری در شرکت های تعاونی به صورت حسابداری تعهدی است؛ همچنین در شرکت های تعاونی روستایی حسابداری به صورت دفترداری ساده انجام می‌شود؛ به صورتی که بخشی از آن با روش تعهدی و بخشی به صورت نقدی صورت می‌گیرد.

تفاوت حسابداری در انواع شرکت های تعاونی

سیستم حسابداری در شرکت های تعاونی با توجه به نوع فعالیت شرکت (تولید، توزیع یا خدمات) باید به گونه ای تنظیم شود که جوابگوی نیازهای شرکت باشد. به طور مثال شرکت تعاونی تولیدی نیاز به سرفصل های قیمت تمام شده دارد که شرکت های تعاونی توزیع یا مسکن به این سرفصل نیازی ندارد.